

ASA HARRISON

DODELIJKE
STILTE

the house of books

Oorspronkelijke titel

The Silent Wife

Uitgave

This edition published by arrangement with Penguin Books, a division of Penguin Group (USA) Inc.

Copyright © A.S.A. Harrison, 2013

Copyright voor het Nederlandse taalgebied © 2013 by The House of Books, Vianen/Antwerpen

Vertaling

AnneMarie Lodewijk

Omslagontwerp

Studio Jan de Boer BNO, Amsterdam

Omslagillustratie

Tanneke Peetoom/Trigger Images

Foto auteur

© John Massey

Opmaak binnenwerk

ZetSpiegel, Best

ISBN 978 90 443 3891 1

ISBN 978 90 443 3892 8 (e-book)

D/2013/8899/142

NUR 305

www.thehouseofbooks.com

All rights reserved

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

DEEL EEN

ZIJ EN HIJ

ZIJ

Het is begin september. Jodi Brett staat in haar keuken het Heten klaar te maken. Dankzij de open indeling van de flat heeft zij via de woonkamer een vrij uitzicht op de oostelijke ramen, met daarachter een vergezicht van meer en hemel, die in het namiddaglicht precies dezelfde kleur blauw hebben. Een dun getrokken lijn in een donkerder tint, de horizon, loopt ogenschijnlijk dichtbij, bijna tastbaar, erdoorheen. Ze houdt van die afgebakende lijn en het gevoel dat het haar bezorgt omsloten te zijn. Het gevoel van omsluiting is wat ze het allerfijnste vindt van hier wonen, in haar arendsnest op de zevenentwintigste verdieping.

Met haar vijfenveertig jaar ziet Jodi zichzelf nog steeds als een jonge vrouw. Ze heeft weinig oog voor de toekomst, maar leeft heel erg in het nu en concentreert zich op het leven van alledag. Ze gaat er, eigenlijk zonder erover te hebben nagedacht, van uit dat de dingen altijd zullen blijven gaan zoals ze gaan, op hun onvolmaakte maar volkomen acceptabele manier. Met andere woorden, ze is zich er absoluut niet van bewust dat haar leven zich nu op een hoogtepunt bevindt, dat haar jeugdige veerkracht – die door haar twintigjarige samenzijn met Todd Gilbert geleidelijk aan is uitgehold – een laatste stadium van desintegratie nadert, dat haar ideeën over wie ze is en hoe ze zich behoort te gedragen

veel minder stabiel zijn dan ze denkt, als je bedenkt dat een paar korte maanden genoeg zullen zijn om een moordenaar van haar te maken.

Als je haar dit zou vertellen zou ze je niet geloven. Moord is een woord dat in haar woordenschat amper voorkomt, een begrip zonder betekenis, het onderwerp van nieuwsberichten over mensen die zij niet kent en nooit zal kennen. Vooral huiselijk geweld vindt zij iets onvoorstelbaars, dat alledaagse wrijvingen binnen een gezin in zoiets kunnen ontaarden. Er zijn, nog afgezien van haar eigen mate van zelfbeheersing, redenen voor dit onbegrip: zij is geen idealist, gelooft erin dat je het goede met het kwade moet verenigen, is geen ruziezoekster en laat zich niet gemakkelijk uit haar tent lokken.

Zij is aan het werk op de snijplank. De hond, een golden retriever met een zijdezachte blonde vacht, zit aan haar voeten. Af en toe gooit ze hem een plakje rauwe wortel toe, dat hij opvangt in zijn bek en vrolijk verpulvert tussen zijn kiezen. Dit toegeworpen groentehapje tijdens het bereiden van de avondmaaltijd vormt een oud ritueel, waarvan zij en haar hond al genieten sinds zij hem als een kleine mollige pup mee naar huis nam om Todd wat afleiding te bezorgen van zijn verlangen naar nageslacht, dat schijnbaar van het ene moment op het andere de kop opstak rond de tijd dat hij veertig werd. Ze noemde de hond Freud, met het oog op alle grappen die ze dan kon maken over zijn naamgenoot, de vrouwenhater die zij tijdens haar studie gedwongen serieus had moeten nemen. Freud laat een scheet, Freud eet uit de vuilnisbak, Freud zit zijn staart achterna. De hond is een ongelooflijke lieverd en vindt het geen enkel probleem om te worden uitgelachen.

Ze werpt zich helemaal op haar taak, groenten snijden en kruiden hakken. Ze houdt van de intensiteit van het koken – de gewilligheid van de gasvlam, de kookwekker die de minuten aftelt, het onmiddellijke resultaat. Ze is zich bewust van de stilte buiten de keuken, waar alles toesnelt naar het moment waarop ze zijn sleutel in het slot zal horen, een moment waar ze met plezier

naar uitkijkt. Ze heeft nog steeds het gevoel dat het iets bijzonders is om eten klaar te maken voor Todd, kan zich nog steeds verwonderen over het feit dat hij ooit in haar leven is gekomen, een kwestie van puur toeval, dat aanvankelijk geen aanleiding leek te zijn voor een nadere kennismaking, laat staan een toekomst van smakelijke, met liefde bereide maaltijden.

Het gebeurde op een regenachtige voorjaarsochtend. Ze was druk met het afronden van haar studie psychologie, met 's avonds een baantje als serveerster, overwerkt, doodmoe. Ze was aan het verhuizen en reed in noordelijke richting door State Street met een gehuurd busje dat ze had volgeladen met haar bezittingen. Op het moment dat ze van de rechter rijbaan naar de linker wilde, had ze waarschijnlijk niet over haar schouder gekeken. Ze vond het busje lastig te besturen, had er geen voeling mee en daar kwam nog bij dat haar raampjes beslagen waren en dat ze bij het vorige stoplicht haar afslag had gemist. Door deze omstandigheden was ze misschien afgeleid geweest – een vraag waarover ze het later nog heel vaak zouden hebben. Toen hij aan haar linkerkant haar portier raakte en haar in de richting van het tegemoetkomende verkeer drukte, volgde er een hoop getoeter en gepiep van remmen om haar heen en voordat ze wist wat er gebeurde, voordat tot haar was doorgedrongen dat haar busje tot stilstand was gekomen en dat zij niets mankeerde – stond hij haar al door haar gesloten raampje uit te schelden.

‘Achterlijk wijf. Waar dacht je in vredesnaam mee bezig te zijn? Ben je gestoord of zo? Waar heb jij leren rijden? Mensen zoals jij horen niet op de weg. Was je nog van plan om uit te stappen of blijf je daar soms zitten als een halvezool?’

Zijn scheldkanonnade die dag in de regen gaf haar niet bepaald een gunstige indruk van hem, maar een man die net een aanrijding heeft gehad reageert nu eenmaal woedend, zelfs als het zijn eigen schuld is, wat het in dit geval niet was, dus toen hij haar een paar dagen later belde om haar mee uit eten te vragen, ging ze daar toch welwillend op in.

Hij nam haar mee naar Greektown, waar ze lamssouvlaki aten, die ze wegspoelden met ijskoude retsina. Het restaurant zat vol, de tafeltjes stonden dicht op elkaar en het licht was fel. Ze moesten schreeuwen om zich verstaanbaar te maken en lachten wanneer dat niet lukte. Hun gesprek kwam dan ook niet verder dan korte zinnnetjes als: ‘Het eten is lekker... leuk is het hier... mijn ramen waren beslagen... als het niet was gebeurd had ik je nooit leren kennen.’

Ze had niet zo vaak echte afspraakjes. De mannen die ze van de universiteit kende, namen haar mee voor een pizza en een biertje en konden dat maar net betalen. Ze zaten haar in het restaurant op te wachten, sjofel en ongeschoren, in dezelfde kleren die ze die dag tijdens de colleges hadden gedragen. Maar Todd had een schoon overhemd aangetrokken en haar opgehaald, waarna ze samen naar het restaurant waren gereden. Hij zorgde voor haar, schonk haar glas bij en hield in de gaten of alles naar wens ging. Zij zat tegenover hem en mocht wat ze zag – de manier waarop hij er heel nonchalant bij zat, maar toch uitstraalde dat hij alles in de hand had. Ze genoot van zijn huiselijke gewoonte zijn mes af te vegen aan een stukje brood en van de manier waarop hij zijn creditcard neerlegde zonder naar de rekening te kijken.

Toen ze weer in zijn pick-up zaten, reed hij met haar naar zijn bouwplaats in Bucktown, een negentiende-eeuws herenhuis dat hij aan het verbouwen was – van een pension terug naar een eengezinswoning. Toen hij haar begeleidde over het verwaarloosde tuinpad, hield hij zijn hand achter haar elleboog.

‘Voorzichtig. Kijk uit waar je loopt.’

Het was een neogotisch gedrocht van afbrokkelende bakstenen, afbladderende verf en smalle ramen, met puntige gevels die het iets gaven van een dreigende opwaartse dolkstoot – een ordinaire uitwas in een straat vol volledig gerestaureerde vierkante constructies. In plaats van een trapje naar de veranda stond er een ladder die je moest beklimmen en in de hal lag een reusachtige kroonluchter op zijn kant. In de voorkamer, een gewelfachtige

ruimte met een idioot hoog plafond, lagen bergen puin en losse bedradingen.

‘Vroeger stond hier een muur,’ zei hij, gebarend. ‘Je kunt het nog zien.’

Ze keek naar de vloer met zijn ontbrekende planken.

‘Toen ze er een pension van maakten hebben ze er een heleboel scheidingswanden in gezet. Op dit moment heeft het weer de oorspronkelijke indeling. Je kunt nu echt zien hoe het gaat worden.’

Ze vond het moeilijk zich een eindresultaat voor te stellen. Het hielp niet echt dat er geen elektriciteit was waardoor het enige licht het flauwe schijnsel was van de straatverlichting buiten. Hij stak een kaars aan, liet wat kaarsvet op een schoteltje druppelen en zette de kaars erop. Hij wilde haar heel graag rondleiden en ze liepen met de kaars door de lege kamers – de toekomstige keuken, de vroegere salon, voorlopige ruimtes die werden aangegeven door muren waarvan alleen het schotwerk nog zichtbaar was. Boven waren meer sporen te vinden van het voormalige pension. Alle slaapkamerdeuren waren afsluitbaar en de muren waren in onwaarschijnlijke kleuren geverfd. Het rook hier heel muf en de sfeer was griezelig door het kraken van de oude houten vloeren en het rimpelende schijnsel van de kaarsvlam die hun schaduwen als spoken aftekende op muren en plafonds.

‘Het is geen restauratie,’ zei hij. ‘Het hele huis wordt onder handen genomen en gemoderniseerd. Eiken vloeren, massieve deuren, dubbele beglazing... Dit wordt iets wat iedereen wel wil hebben, een oud huis met persoonlijkheid, maar ook een huis dat goed in elkaar zit en aan alle moderne eisen voldoet.’

Hij was er in zijn eentje aan begonnen, zei hij, en leerde al doende de kneepjes van het vak. Hij deed dit in plaats van een universitaire studie, had geld geleend en leefde op krediet en optimisme. Zij begreep pas goed hoe krap hij zat toen ze in een van de slaapkamers een opgerolde slaapzak zag liggen en in de badkamer een scheermes en een bus scheerschuim.

‘Wat vind je ervan?’ vroeg hij toen ze weer beneden waren.

‘Ik zou het nog eens willen zien wanneer het af is,’ zei ze.

Hij lachte. ‘Jij vindt dat ik te veel hooi op mijn vork heb genomen.’

‘Het is ambitieus,’ gaf ze toe.

‘Je zult niet weten wat je ziet,’ zei hij.

Tegen de tijd dat ze hem binnen hoort komen, heeft zowel het meer als de lucht zich teruggetrokken in een fluwelige schemering. Ze doet het grote licht uit, zodat de ingebouwde spotjes hun zachte gloed kunnen werpen. Ze trekt haar schort uit en likt aan haar vingers om het haar aan haar slapen glad te strijken, een gebaar van pure verwachting, terwijl ze intussen naar zijn bewegingen in de hal luistert. Hij begroet de hond, hangt zijn jack op, leegt zijn zakken in de bronzen schaal op de wandtafel. Het blijft even stil wanneer hij de post doorneemt. Intussen legt zij een gerookte forel op een schaal, met een waaier van crackers ernaast.

Hij is een grote man met zandkleurig haar, leigrijze ogen en een enorme berg energie. Wanneer Todd Gilbert een kamer binnenkomt worden de mensen wakker. Dat zou zij zeggen als iemand haar zou vragen wat haar het meest in hem aantrok. En ook dat hij haar kan laten lachen wanneer hij wil en dat ze weet dat hij, in tegenstelling tot heel veel andere mannen, heel goed kan multitasken, zodat hij terwijl hij staat te telefoneren haar halsketting kan vastmaken of haar kan laten zien hoe een professionele kurkentrekker werkt.

Hij laat zijn lippen over haar voorhoofd glijden, loopt om haar heen en reikt in het keukenkastje naar de cocktailglazen. ‘Ziet er goed uit,’ zegt hij. ‘Wat is het precies?’ Hij doelt op het goudkleurige, met een deegkorstje bedekte vlees, dat uit de oven komt en nu in de pan rust.

‘Beef Wellington. Dat hebben we al eens eerder gegeten, weet je nog? Dit vind je lekker.’

Het is zijn taak om de martini’s te maken. Terwijl zij een marinade maakt voor de groenten, is ze zich bewust van het gekletter

van ijsblokjes en de scherpe geur wanneer hij met zijn mes een citroen snijdt. Hij botst tegen haar aan, gooit dingen om, loopt in de weg, maar ze vindt het fijn dat geruststellende grote lijf van hem zo dicht bij zich te hebben. Ze snuift de geur van zijn dag op, leunt tegen zijn lichaamswarmte aan. Hij is een man die altijd warm is als je hem aanraakt, iets van zinnelijke betekenis voor iemand die het bijna altijd koud heeft.

Wanneer hij haar martini voor haar op het aanrecht heeft gezet, neemt hij de zijne, met de forel, mee naar de zitkamer waar hij languit op de bank gaat liggen en de krant openslaat die zij, netjes opgevouwen, voor hem op de salontafel heeft gelegd. Zij doet de sperzieboontjes en de worteltjes in aparte stoompannen en neemt het eerste slokje van haar drankje. Ze geniet ervan hoe de wodka onmiddellijk in haar bloedbaan terechtkomt en door haar leden schiet. Vanaf de bank levert hij commentaar op het laatste nieuws: de komende Olympische Spelen, een stijging van de rentevoet, de regen die wordt verwacht. Wanneer hij het grootste deel van de forel en het laatste slokje van zijn martini naar binnen heeft gewerkt, staat hij op en trekt een fles wijn open. Intussen snijdt zij het rundvlees in dikke plakken. Ze nemen hun borden mee naar de tafel, waar ze allebei uitzicht hebben op de schitterende hemel.

‘Hoe was jouw dag?’ vraagt hij, terwijl hij zijn vork vol laadt.

‘Ik had een afspraak met Bergman,’ zegt zij.

‘Bergman. Wat had ze te vertellen?’ Hij schuift het vlees geconcentreerd naar binnen en praat zonder op te kijken van zijn bord.

‘Ze herinnerde me eraan dat het drie jaar geleden is dat ze die puddingreclame heeft gemaakt. Ik vermoed dat het haar bedoeling was een deel van de schuld op mij af te schuiven.’

Hij kent haar cliënten aan de hand van de codenamen die zij hun geeft. Aangezien ze komen en gaan wanneer hij aan het werk is, heeft hij er nog nooit een ontmoet, maar zij houdt hem op de hoogte en op een bepaalde manier kent hij hen allemaal heel goed. Zij ziet hier geen kwaad in, zolang hun echte namen maar

geheim blijven. Bergman is de codenaam voor de werkloze actrice voor wie de laatste klus – de legendarische puddingreclame – een verre herinnering is.

‘Dus nu is het jouw schuld,’ zegt hij.

‘Ze snapt wel dat het haar wanhoop is die mensen tegenstaat en wil weten waarom ik haar daar niet mee heb geholpen. Alle-machtig. Daar werken we al weken aan.’

‘Ik snap niet dat je dat allemaal pikt,’ zegt hij.

‘Als je haar zou zien, zou je het begrijpen. Het is een pittige tante, een echte vechtersbaas. Ze zal het nooit opgeven en uitein-delijk zal er heus wel iets veranderen.’

‘Ik zou het geduld er niet voor hebben.’

‘Wel als je om hen zou geven. Je weet dat ik mijn cliënten als mijn eigen kinderen beschouw.’

Er glijdt een schaduw over zijn gezicht en ze begrijpt dat haar opmerking over surrogaatkinderen hem doet denken aan de echte kinderen die hij niet heeft. Terugkomend op Bergman, zegt zij: ‘Ik maak me toch wel zorgen om haar. Het is zo’n typisch geval dat niet in zichzelf kan geloven omdat niemand haar wil hebben, terwijl niemand haar wil hebben omdat ze niet in zichzelf gelooft. Om heel eerlijk te zijn weet ik niet of ik haar op deze manier wel echt help. Ik denk wel eens dat ik mezelf beter kan ontslaan als haar therapeute.’

‘Waarom doe je dat dan niet?’ zegt hij. ‘Als jullie toch niets bereiken.’

‘Nou ja, het is niet zo dat we helemaal niets bereiken. Zoals ik al zei: ze weet nu in elk geval dat ze dit zichzelf aandoet.’

‘Lekker vlees,’ zegt hij. ‘Hoe heb je dat in die deegkorst gekregen?’

Alsof het om een scheepje in een fles gaat, maar ze weet dat hij geen grapje maakt. Voor een man die muren kan plaatsen en vloeren kan storten, is hij op het gebied van koken verbazingwekkend naïef.

‘Die heb ik er omheen gewikkeld,’ zegt zij. ‘Zie het maar als isolatiemateriaal om een leiding.’

Maar hij staart voor zich uit en haar antwoord lijkt niet tot hem door te dringen.

Dit soort momenten heeft hij altijd gehad, hoewel ze de laatste tijd vaker lijken voor te komen. Het ene moment is hij er nog en het volgende is hij weg, meegevoerd op een rivier van overpeinzingen, speculaties, zorgen, wie zal het zeggen? Misschien zat hij in stilte wel terug te tellen van honderd of in gedachten de namen van alle presidenten op te noemen. Op zijn humeur valt in elk geval niets aan te merken. Hij is de laatste tijd aanzienlijk opgewekter, meer zoals hij vroeger was. Af en toe begint ze zelfs te denken dat zijn depressie tot het verleden behoort. Er is een tijd geweest dat ze vreesde dat het iets blijvends zou zijn. Het duurde zo lang en zelfs Freud lukte het niet hem uit het dal te trekken. Als jong hondje was Freud, met zijn malle capriolen, een echte clown geweest.

Tijdens etentjes lukte het hem altijd wel de schijn op te houden – schenk nog eens een glaasje in, hang de joviale kerel uit en zorg dat mensen het naar hun zin hebben. Vrouwen reageren op Todd omdat hij zo openhartig en royaal is. *Rosalie, jij bezit het geheim van de eeuwige jeugd. Deirdre, je ziet eruit om op te eten.* Bij de mannen doet hij dat ook, door hen over zichzelf te laten praten zonder met hen te wedijveren, en hij maakt mensen aan het lachen met zijn typetjes: de Indiase natuurgenezer (*Ik zie te veel spanning... doe vooral kalm aan, kalm aan*), de Jamaicaanse automonteur (*Die karretje van jou moet drie nieuwe banden, man*).

Het gaat duidelijk beter met hem. Hij is levendiger, lacht zelfs wanneer ze samen zijn, is meer ontspannen en onbezorgder, minder een tobber, meer als de oude Todd, zoals hij in de beginjaren was – ook al ligt de tijd ver achter hen dat ze naakt in bed de krant lagen te lezen, of een wedstrijd lagen te kijken met een schaal popcorn tussen hen in, een pak melk op het randje van het bed en een lege pizzadoos op het laken. In die tijd hadden ze nog de vrijheid elkaar nauwelijks te kennen en waren ze nog in het

vrolijke bezit van een toekomst waarin alle deuren voor hen openstonden en alle beloftes nog waargemaakt konden worden.

‘Een stuiver voor je gedachten,’ zei ze.

Zijn oogleden trillen en hij glimlacht naar haar. ‘Dit is verrukkelijk,’ zegt hij. ‘Hij pakt de halflege fles en schenkt hun glazen nog eens vol. ‘Wat vind je van deze wijn?’

Hij praat graag over wijn. Het gebeurt wel eens dat hun hele gesprek tijdens de maaltijd over wijn gaat. Maar nu, in plaats van haar antwoord af te wachten, slaat hij zich met zijn hand tegen de zijkant van zijn hoofd en zegt: ‘Dat had ik je nog willen vertellen. Dit weekend wordt er een vistochtje georganiseerd. Een paar van de jongens gaan.’

‘Een vistochtje.’

Hij heeft zijn vlees helemaal op en gebruikt een stukje brood om de jus van zijn bord te deppen. ‘Ze vertrekken vrijdag meteen na het werk. Zondag terug.’

Todd gaat niet op vistochtjes en voor zover zij weet geldt dat ook voor de andere mannen. Ze begrijpt onmiddellijk – twijfelt geen moment – dat hij de term ‘vistochtje’ eufemistisch gebruikt.

‘Ga jij ook mee?’ vraagt ze.

‘Ik zit erover te denken.’

Zelf is ze nog niet klaar en ze probeert wat sneller te eten. Haar manier van eten – piepkleine hapjes nemen en daar dan eindeloos op kauwen – werkt hem soms op de zenuwen, weet ze. Ze slikt een stukje vlees door dat nog maar half gekauwd is. Het blijft in haar keel steken en veroorzaakt een kokhalsreflex. Galant als altijd, springt hij op om haar op haar rug te kloppen terwijl zij zit te hoesten en te kokhalzen. Eindelijk schiet het stukje dat het probleem heeft veroorzaakt los en valt in haar hand. Zonder ernaar te kijken legt ze het op het randje van haar bord.

‘Laat me weten wat je doet,’ zegt ze, en ze gebruikt haar servet om haar ooghoeken te betten. ‘Als je gaat laat ik misschien de tapijten wel reinigen. En ga ik marmelade maken.’

Niet dat ze die dingen echt van plan is; ze zegt het alleen om

iets te zeggen. Ze heeft het altijd als een pluspunt gezien dat hij niet tegen haar liegt en zijn verhalen over zichzelf niet aandikt met het soort details dat ze tot leugens zou maken. Het probleem hier heeft niets te maken met zijn vage breedsprakigheid. Het probleem is dat hij nooit een weekendje weggaat, dat een weekendje weggaan iets is wat hij nooit eerder heeft gedaan.

‘Hé,’ zegt hij. ‘Ik heb een cadeautje voor je.’

Hij loopt de kamer uit en komt terug met een pakje – een plat rechthoekig pakje, ongeveer zo groot als een paperback, ingepakt in bruin pakpapier en dichtgeplakt met afplakband. Hij legt het naast haar bord en gaat weer zitten. Hij geeft haar vaak cadeautjes en dat vindt ze heel lief van hem, maar ze vindt het minder lief wanneer de cadeautjes bedoeld zijn om haar gunstig te stemmen.

‘Ter gelegenheid waarvan?’ vraagt ze.

‘Zomaar.’

Er ligt een glimlach op zijn gezicht maar de sfeer is gespannen. Eigenlijk zouden er nu voorwerpen door de kamer moeten vliegen en koppen moeten rollen. Ze pakt het pakje op en voelt dat het bijna niets weegt. Het afplakband gaat er gemakkelijk af en even later haalt ze tussen twee stukjes beschermend karton een prachtig miniatuurschilderijtje tevoorschijn, een originele Rajput. Het tafereel, uitgevoerd in blauw- en groentinten, stelt een vrouw in een lang gewaad voor die in een ommuurde tuin staat. Ze wordt omringd door pauwen en een gazelle, draagt prachtige gouden juwelen en wordt dus kennelijk niet geplaagd door materiële of wereldse zorgen. Takken met dichte bladeren sluiten zich beschermend boven haar hoofd en onder haar voeten vormt het gras een breed groen tapijt. Ze buigen zich samen over het tafereel, wijzen elkaar op de met henna versierde handen van de vrouw, haar kleine witte mandje, haar prachtige figuurtje dat door de dunne stof van haar gewaad zichtbaar is. Terwijl zij de fijne details en de kleurvlakken zo zitten te bekijken, wordt hun leven ongemerkt weer normaal. Hij heeft er goed aan gedaan dit voor haar te kopen. Aan zijn intuïtie mankeert niets.

Het is al bijna bedtijd wanneer zij de tafel afruimt en aan de vaat begint. Hij biedt nog plichtmatig aan haar te helpen, maar ze weten allebei dat hij het opruimen en afwassen beter aan haar kan overlaten en dat hij beter een eindje met de hond kan gaan lopen. Niet dat ze zo ontzettend veeleisend is. Ze hanteert geen onredelijke maatstaven, maar wanneer je een braadpan afwast, hoort hij daarna niet meer fettig te zijn en je hoort het vet er ook niet af te vegen met dezelfde theedoek waarmee je later het kristal gaat afdrogen. Dat is een kwestie van je verstand gebruiken. Hij is niet slordig wanneer het op bouwen aankomt. Als hij een plank zou ophangen, zou hij dat niet op zo'n manier doen dat de dingen die je erop zet eraf glijden en op de grond vallen. Hij zou er aandacht aan besteden en het goed doen en niemand zou hem ervan beschuldigen een perfectionist of een pietlut te zijn. Niet dat ze wil klagen. Het is nu eenmaal een feit dat in bepaalde omstandigheden iemands kracht zijn grootste zwakte kan worden. Zijn ongeduld met huishoudelijk werk komt voort uit het feit dat zijn overvloedige energie te groot is voor de klusjes die moeten worden gedaan. Dat zie je aan de manier waarop hij een kamer vult, overweldigend en hoog oprijzend in de beperkte ruimte, zijn stem luid, zijn gebaren groots. Hij is een man die buiten hoort te zijn, of op een bouwplaats, waar zijn omvang zin heeft. Thuis is hij vaak op zijn best wanneer hij naast haar ligt te slapen, zijn grote lichaam in rust en zijn energie onzichtbaar in een soort geruststellende afwezigheid.

Zij loopt door de mooie kamers, trekt gordijnen dicht, schudt kussens op, hangt schilderijen recht, plukt pluusjes van het kleed, ze creëert kortom de omgeving waarin zij morgenochtend wakker wil worden. Het is belangrijk dat alles rustig op zijn plek staat wanneer zij haar dag begint. In de slaapkamer slaat zij het beddengoed terug, legt een pyjama voor hem en een nachtjapon voor zichzelf klaar, strijkt de stof glad en vouwt uitsteeksels zodanig terug dat ze iets minder op onbewoonde lichamen lijken. Toch schrikt ze ervan – de witte biesjes op de donkere pyjama, de zijden

lintjes aan de nachtjapon. Ze loopt de kamer uit en gaat buiten op het balkon staan. Het waait stevig en in de maanloze nacht is het uitzicht peilloos zwart. Ze buigt zich in de winderige duisternis, geniet van het gevoel van afzondering en het feit dat zij het zelf onder controle heeft – tot ze er genoeg van heeft en weer naar binnen gaat. Ze is blij met de stabiliteit en de zekerheid van haar leven, heeft de dagelijkse vrijheden leren waarderen, het ontbreken ook van anderen die haar claimen en voor problemen zorgen. Door af te zien van een huwelijk en kinderen heeft ze haar lei schoon kunnen houden en een gevoel van ruimte om zich heen gecreëerd. Spijt heeft ze niet. Haar verzorgende instincten leeft ze uit op haar cliënten en in praktische zin is ze net zo getrouwd als ieder ander. Haar vrienden kennen haar natuurlijk als Jodi Brett, maar voor de meeste mensen is zij mevrouw Gilbert. Die naam en titel bevallen haar wel; ze geven haar een soort status en fungeren als een soort algemene code, die de noodzaak elimineert om mensen te corrigeren of uitleg te geven, of zich te bedienen van ongemakkelijke termen als *levenspartner* of *wederhelpt*.

De volgende ochtend, wanneer hij naar zijn werk is, staat zij op, kleedt zich aan en neemt de hond mee voor een wandeling langs het water naar Navy Pier. De zon schijnt flauwtjes door een wittige nevelsluier en werpt een zilveren net uit over het meer. De wind voert een penetrante geur mee van motorolie en vis en rottend hout. Op dit tijdstip is de pier een slapende reus met een vertraagde hartslag en ademhaling. Nu zijn het alleen omwonenden – de mensen die hun honden uitlaten en de joggers – die getuige zijn van de deinende boten, het kabbelende water, de verlatenheid van de carrousel en het reuzenrad, de meeuwen die hun ontbijt uit het water opduiken. Wanneer ze weer teruggaat naar de stad verschijnt het stadssilhouet als een visioen langs de kust, dramatisch verlicht door de opkomende zon. Ze is twintig jaar geleden als studente naar Chicago gekomen en voelde zich er onmiddellijk thuis. Ze woont hier niet alleen fysiek maar ook geestelijk. Na de

ontberingen van een klein stadje, was ze dolblij met de hoog oprijzende gebouwen, de mensenmassa's, de overvloedige verscheidenheid en zelfs het dramatische weer. Dit is waar zij volwassen is geworden, waar haar identiteit vorm heeft gekregen, waar zij zich heeft leren ontplooien, op persoonlijk gebied en in haar beroep.

Ze begon haar praktijk in het voorjaar na haar afstuderen. Ze woonde inmiddels met Todd samen in een piepklein tweekamerappartementje in Lincoln Park. Contacten op de universiteit verwezen haar eerste cliënten naar haar door en ze ontving hen in de woonkamer wanneer Todd naar zijn werk was. Omdat zij al vroeg tijdens haar studie voor een eclectische benadering had gekozen – en had besloten om al haar mogelijkheden aan te wenden en datgene eruit te kiezen dat het beste bij de situatie leek te passen – paste ze actief luisteren toe, koos voor een Gestaltbenadering van droomduiding en zette openlijk vraagtekens bij zelfondermijnend gedrag. Ze adviseerde mensen meer van zichzelf te eisen en de verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen welzijn. Ze stimuleerde hen en voorzag hen van positieve feedback. In de loop van dat eerste jaar leerde ze geduldig te zijn en mensen hun eigen tempo te laten bepalen. Haar grootste kwaliteit was haar oprechte vriendelijkheid – ze hield van haar cliënten en gaf hun het voordeel van de twijfel, wat hen op hun gemak stelde. Zij bevalen haar aan bij anderen en haar praktijk groeide.

Bijna een jaar lang verliep alles heel soepel. Ze vond haar weg, ontwikkelde vaardigheden en kreeg steeds meer zelfvertrouwen. Tot op een dag een van haar cliënten – een jongen van vijftien bij wie een bipolaire stoornis was vastgesteld, een aardige jongen die het goed deed op school en met wie het prima *leek* te gaan – Sebastian heette hij – donker haar, donkere ogen, nieuwsgierig, maatschappelijk betrokken, hield ervan retorische vragen te stellen (Waarom is er eerder iets dan niets? Hoe kunnen we iets zeker weten?) – tot een van haar cliënten dus, de jonge Sebastian, dood werd gevonden op het trottoir onder het balkon op de tiende verdieping van de flat waar hij met zijn ouders woonde. Toen hij

niet op het vaste tijdstip kwam opdagen belde ze naar zijn huis en kreeg het nieuws van zijn moeder te horen. Tegen de tijd dat zij erachter kwam, was hij al vijf dagen dood.

‘Je mag het jezelf niet kwalijk nemen,’ was zijn moeder zo vriendelijk te zeggen. Maar hij was gesprongen op de dag van hun allerlaatste afspraak. ’s Ochtends had ze hem nog gezien en nog geen twaalf uur later had hij een eind aan zijn leven gemaakt. Waar hadden ze het over gehad? Hij had haar verteld dat hij last had van zijn ogen. Hij had dingen gezien in zijn perifere gezichtsveld, vluchtige dingen die er niet echt waren.

Toen had ze zich ingeschreven voor aanvullende cursussen aan de Adler School en was ze begonnen haar cliënten zorgvuldig uit te kiezen.

Ze loopt dwars door Gateway Park, maakt een praatje met een buurvrouw en loopt even bij *Caffé Rom* binnen om een latte mee te nemen. Terwijl ze haar zachtgekookte eitje en beboterde toast eet, leest ze de krant. Na het ontbijt ruimt ze de tafel af en pakt het dossier van haar eerste cliënt, codenaam de rechter, een homoseksuele advocaat met een vrouw en kinderen. De rechter heeft bepaalde dingen gemeen met haar andere cliënten. Hij is in zijn leven tegen een muur aangelopen en hoopt dat psychotherapie hem kan helpen. Hij heeft zichzelf de verplichting opgelegd zijn therapie af te maken. En hij legt niet meer bij haar neer dan zij kan behappen. Dat laatste heeft ze vastgesteld door middel van een selectieprocedure. Mensen met zelfdestructief gedrag worden naar iemand anders doorverwezen. Zo neemt ze bij voorbeeld geen verslaafden aan, of het nu aan drugs, alcohol of gokken is, en weigert iedereen die een eetstoornis heeft, bij wie de diagnose bipolair of schizofreen is gesteld, aan chronische depressie lijdt of wel eens aan zelfmoord heeft gedacht of daar daadwerkelijk een poging toe heeft gedaan. Dat zijn mensen die medicatie zouden moeten krijgen of naar een ontwenningsskliniek zouden moeten.

Haar programma staat maar twee cliënten per dag toe, vóór de lunch. De cliënten die ze na haar selectie uiteindelijk overhoudt,

zijn over het algemeen mensen die vastgelopen zijn, of in de war zijn of onzeker, mensen die het moeilijk vinden om precies te weten wat ze willen en die beslissingen nemen op grond van wat er van hen wordt verwacht of wat zij denken dat er van hen wordt verwacht. Ze kunnen heel hard zijn voor zichzelf – vaak nadat ze zich het oordeel van hun ongevoelige ouders hebben eigen gemaakt – en zich tegelijkertijd gedragen op manieren die onverantwoordelijk of ongepast zijn. Al met al slagen ze er niet in hun prioriteiten op een rijtje te krijgen en persoonlijke grenzen te stellen, ze verwaarlozen hun eigen belangen en zien zichzelf als slachtoffers.

De logeerkamer, die dienstdoet als haar spreekkamer, is ingericht met een bureau, een dossierkast en een paar leunstoelen die tegenover elkaar staan op een antieke kelim van één meter tachtig bij twee meter veertig. Tussen de stoelen in staat een laag tafeltje met daarop haar klembord en pen, een doos Kleenex, een fles water en twee glazen. De rechter draagt zijn gebruikelijke donkere pak met zwarte instappers en kleurige geruite sokken, die hij onthult wanneer hij gaat zitten en zijn benen over elkaar slaat. Hij is achtendertig en heeft sensuele ogen en lippen, in een lang gezicht. Ze gaat tegenover hem zitten en vraagt hem hoe het is gegaan na hun laatste gesprek, een week geleden. Hij praat over zijn bezoekje aan een leerclub en wat er in het steegje achter de kroeg is gebeurd. Hij vertelt heel gedetailleerd, misschien in de hoop haar te choqueren, maar dat gaat hem niet lukken met seks tussen meerderjarigen, en bovendien is dit niet de eerste keer dat hij haar geduld met zoiets op de proef heeft gesteld. Hij praat snel, springt van de hak op de tak, beleeft het allemaal opnieuw en doet zijn uiterste best haar aandacht vast te houden.

‘Mijn broek hing op mijn enkels – stel je voor dat iemand – en o God, wat stonken die vuilnisbakken. Ik concentreerde me dus op het afval – om alles een beetje af te remmen – ik moest toch *wat*. Hij staarde binnen al naar me. Ik had hem daar al eerder gezien, maar had nooit gedacht – ik was al in geen eeuwen in die tent geweest.’

Terwijl het verhaal langzaam doodloopt, werpt hij haar sluwe blikken toe, met glinsterende ogen en lippen die nat zijn van het speeksel. Hij zou het leuk vinden als zij begon te lachen en tegen hem zou zeggen: ondeugende jongen, wat ben jij stout, maar het is niet haar taak om stiltes in het gesprek op te vullen of hem waar nodig te hulp te komen. Hij wacht en wanneer ze niets zegt wiebelt hij onrustig op zijn stoel en kijkt naar zijn handen. ‘Dus,’ zegt hij ten slotte. ‘Het spijt me. Echt waar. Het spijt me echt heel erg. Ik had het niet moeten doen.’ Het zijn woorden die hij niet tegen zijn vrouw kan zeggen, dus zegt hij ze tegen zijn therapeute.

Zijn vaste patroon is ontkenning gevolgd door toegeeflijkheid gevolgd door een hernieuwde periode van ontkenning. De ontkenningsfase gaat gepaard met uitspraken als: ‘Ik houd van mijn gezin en wil hun geen pijn doen.’ Het berouw is oprecht, maar hij kan zijn homoseksuele activiteiten net zo min opgeven als de geborgenheid van zijn gezinsleven. Beide spelen een rol in het vervullen van zijn behoeftes en beide zijn belangrijk voor zijn gevoel van wie hij eigenlijk is. Hij maakt zichzelf wijs dat zijn belangstelling voor mannen een tijdelijke fase is en ziet niet in dat onthouding en schuldgevoel manieren zijn die hem tot zijn beschikking staan om zijn batterijen op te laden voor een gevoel van sensatie. Net als zoveel mensen die vreemdgaan, heeft hij de neiging zijn eigen rol te dramatiseren. Hij is een grotere nicht dan hij zelf weet.

‘Daar kun je zelf het beste over oordelen,’ zegt zij tegen hem. Maar hij is er nog lang niet aan toe om alles op te biechten.

Woensdag is vreemdgangersdag. Haar volgende cliënte, Miss Piggy, een verlegen jonge vrouw met bolle wangetjes en sproetjes op haar handen, beweert dat het hebben van een minnaar haar seksuele lusten stimuleert en haar huwelijk fris houdt. Volgens Miss Piggy vermoedt haar man niets en zou hij geen enkele reden tot klagen hebben als hij dat wel deed. Het is onduidelijk waarom Miss Piggy in therapie is of wat ze eraan denkt te hebben. Ze ver-

schilt van de rechter in haar gebrek aan een knagend geweten en in de praktische manier waarop ze het aanpakt – op maandag- en donderdagmiddagen tussen het boodschappen doen en het ophalen van de kinderen uit school.

Miss Piggy lijkt er minder last van te hebben dan de rechter, maar wat Jodi betreft vormt ze een grotere uitdaging. Haar onrust stroomt onder de oppervlakte in ondergrondse rivieren, borrelt slechts zelden op en wekt nauwelijks beroering. Erin doordringen en haar ervan bewust maken zal geen gemakkelijke taak zijn. Terwijl de rechter gewoon een open boek is, een gevoelige man die zich in de nesten heeft gewerkt. Uiteindelijk zal het probleem van de rechter, met of zonder Jodi's hulp, vanzelf uit zijn lichaam en uit zijn leven verdwijnen.

Ondanks Miss Piggy's overtuiging dat haar man in het duister tast, denkt Jodi dat hij toch wel zijn vermoedens heeft. Er zijn altijd aanwijzingen, zoals zij zelf heel goed weet. De overspelige is bijvoorbeeld vaak afwezig of verstrooid; de overspelige wordt niet graag ondervraagd; aan het haar en de kleding van de overspelige zitten vaak onverklaarbare geurtjes. De geuren kunnen van alles zijn: wierook, schimmel, gras. Mondwater. Wie gebruikt er nu mondwater aan het eind van de dag alvorens thuis naar bed te gaan? Een douche kan verraderlijke lichaamsgeurtjes verwijderen, maar de zeep die de overspelige in de badkamer van het hotel gebruikt is van een ander merk dan die hij thuis gebruikt. Daar komen nog de gebruikelijke sporen bij: losse rode of blonde haren, lippenstiftvlekken, gekreukte kleding, heimelijke telefoongesprekken, onverklaarde afwezigheid, mysterieuze plekken op het lichaam... om nog maar te zwijgen van eigenaardige aanwinsten – de dure sleutelhanger of fles aftershave – die zomaar uit het niets opduiken, vooral op Valentijnsdag.

Hij doet in elk geval zijn best om discreet te zijn en maakt in de regel geen avances naar haar vriendinnen, hoewel het wel eens is voorgekomen. Zo was er een keer een stel geweest waar ze leuk mee om waren gegaan, mensen die ze op vakantie op de Caribische

eilanden hadden leren kennen, tijdens snorkellessen en onder het genot van margarita's. Het echtpaar had een bedrijf dat prefab vakantiehuisjes verkocht, iets waar Todd enorm op neerkeek. Niettemin hadden zij enkele winters achtereen met hen afgesproken in diverse vakantieoord. Zij vermoedde wel dat Todd en Sheila iets hadden, maar zette dat van zich af tot ze op een middag opeens verdwenen waren bij het zwembad om een poosje later weer terug te komen met een blik op hun gezicht als van katten die zich zojuist tegoed hebben gedaan aan een grote schaal met room. Als het daarbij was gebleven had ze het misschien nog door de vingers kunnen zien, maar dan waren er ook nog de subtiele verschuivingen in Todds zwembroek en het kloddertje van iets glibberigs wat in zijn borsthaar glinsterde.

En toch doet het er allemaal niet toe. Het doet er gewoon niet toe dat hij zich keer op keer verraadt, want hij en zij weten allebei dat hij haar bedriegt en hij weet dat zij het weet, maar het punt is dat de schijn, die o zo belangrijke schijn, moet worden opgehouden, die illusie dat alles geweldig is en dat er geen vuiltje aan de lucht is. Zolang de feiten maar niet openlijk worden uitgesproken, zolang hij maar in eufemismen en indirecte termen tegen haar praat, zolang alles gaat zoals het moet gaan en alles op het oog rustig lijkt, kunnen ze gewoon doorgaan met hun leven. Het is nu eenmaal een bekend feit dat een goed leven neerkomt op een reeks compromissen, gebaseerd op de acceptatie van de mensen om je heen met al hun individuele behoeftes en eigenaardigheden, die je niet altijd naar je eigen zin kunt modelleren of zodanig kunt ombuigen dat ze binnen de conservatieve maatschappelijke normen vallen. Mensen leven hun leven, uiten zich en zoeken vervulling op hun eigen manier en op momenten die hen het beste uitkomen. Ze zullen verkeerde wegen inslaan, grievende gewoontes ontwikkelen, verkeerde tijdstippen kiezen en zich schuldig maken aan vergissingen, beoordelingsfouten en koersveranderingen. Als ze op school iets had geleerd was dit het wel, met dank aan Albert Ellis, de vader van het cognitieve gedrags-

model binnen de psychotherapie. Andere mensen zijn er niet om onze wensen te vervullen of aan onze verwachtingen te voldoen en zij zullen ons ook niet altijd goed behandelen. Wie dit niet accepteert zal te maken krijgen met gevoelens van woede en wrok. Gemoedsrust kan worden bereikt door mensen te nemen zoals ze zijn en de nadruk te leggen op het positieve.

Overspelige partners gedijen goed; dat geldt voor de meesten. En ook al is dat niet het geval, dan zullen ze toch niet veranderen, omdat mensen in de regel nu eenmaal niet veranderen – niet zonder een sterke motivatie en langdurige inspanning. Primaire karaktertrekken ontwikkelen zich reeds vroeg in een mensenleven en worden in de loop der tijd onschendbaar en raken ingebakken. De meeste mensen leren maar weinig van ervaringen, overwegen zelden hun gedrag aan te passen, zien problemen altijd als afkomstig van de mensen om hen heen en blijven wat er ook gebeurt ondanks alles gewoon doen wat ze doen. Een ontrouwe partner blijft een ontrouwe partner zoals een optimist een optimist blijft. Een optimist is net als iemand die door een dronken automobilist is aangereden, daarbij zijn beide benen heeft verbrijzeld, en nu een tweede hypotheek op zijn huis heeft moeten nemen om de ziekenhuisrekeningen te betalen, en toch zegt: ‘Ik heb geluk gehad. Ik had wel dood kunnen zijn.’ Voor een optimist is dat een heel normale uitspraak. Voor een overspelige echtgenoot is het heel normaal om een dubbelleven te leiden en met twee monden te spreken.

Wanneer zij stelt dat mensen niet veranderen, bedoelt ze eigenlijk dat ze niet in positieve zin veranderen. Terwijl veranderen in negatieve zin heel vanzelfsprekend is. Het leven eist nu eenmaal zijn tol van de persoon die je meende te zijn. Zelf was zij vroeger een heel vriendelijk iemand, door en door vriendelijk, maar dat kan ze nu niet meer van zichzelf zeggen. Zo was er die keer dat ze zijn mobieltje in het meer smeed, compleet met de boodschap van de vrouwelijke beller die hem aansprak als ‘Wolfje.’ Of de keer dat ze zijn boxershorts had meegewassen met de bonte was. De vele

malen dat ze ervoor heeft gezorgd dat hij dingen kwijtraakt. Ze is niet trots op deze daden. Ze zou liever van zichzelf zeggen dat ze boven dit soort gedrag stond, dat ze hem accepteert zoals hij is, dat ze niet zo'n vrouw is die het gevoel heeft dat haar man haar iets schuldig is nadat ze met open ogen aan de relatie is begonnen, maar ze vindt haar eigen zonden toch onbeduidend vergeleken met de vrijheden die hij zich zo vrijelijk permitteert.

Nadat zij Miss Piggy heeft uitgelaten, gaat ze naar de sportzaal op een lagere verdieping van het appartementencomplex, waar ze wat oefeningen met gewichten doet en tien kilometer fietst. Na een lunch van restjes koude groenten met mayonaise, neemt ze een douche en kleedt zich aan om boodschappen te gaan doen. Voordat ze weggaat schrijft ze instructies uit voor Klara, die op woensdagmiddag altijd komt schoonmaken. De dagelijkse routine is de wonderbalsem waarvan ze energie krijgt, die haar leven bij elkaar houdt, en de existentiële angst op afstand houdt die je soms kan overvallen op een moment dat je even niet weet waar je mee bezig bent of je geen raad weet, door je te herinneren aan de reusachtige leegte waar je bovenop zit. Bezig blijven is de burgerlijke remedie – een praktische en goede remedie. Zij geniet ervan druk te zijn met het inplannen van cliënten, het runnen van haar huishouden en zichzelf fit en verzorgd te houden. Ze houdt van orde en regelmaat en het geeft haar een veilig gevoel wanneer haar agenda ruim van tevoren is vol gepland. Het is een genoegen om door haar agenda te bladeren en te zien waar ze nog allemaal naar uit kan kijken: bezoeken aan een wellnesscentrum, kappersafspraken, doktersafspraken, Pilateslessen. Ze woont bijna alle evenementen bij die voor haar beroepsgroep worden georganiseerd en volgt cursussen in alles wat haar belangstelling heeft. Wanneer ze 's avonds niet voor Todd hoeft te koken, eet ze samen met vriendinnen. En dan zijn er nog de twee lange vakanties – één in de zomer en één in de winter – die zij en Todd altijd samen doorbrengen.

Ze rijdt rond in haar Audi Coupé, draait de raampjes omlaag

en neemt het lawaai en de drukte van de stad in zich op. Ze geniet van de herrie en het tumult van de dingen die overal gaande zijn: de straatverkopers, muzikanten en openluchtmarkten – en zelfs de mensenmassa, de sirenes en de verkeerschaos. Een tienermeisje met een tros ballonnen steekt dansend de straat over. Een man in een wit schort zit in lotushouding voor de deur van een restaurant. Ze brengt het Rajput-schilderijtje naar de lijstenmaker, haalt een reisgids, koopt een keukenweegschaal om haar kapotte te vervangen en drinkt op weg naar huis nog even een frappuccino bij de Starbucks bij haar in de buurt. Daarna heeft ze nog tijd genoeg om de hond uit te laten en een koteletje te grillen voor het avondeten, alvorens naar haar cursus bloemschikken te gaan.